Ч. 190 (11.481). Львів, вівторок 27. серпня 1929. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Старі апетити відживають.

Львів, 25. серпня 1929.

Останніми часами почали появлятися в еміґрантській російській пресі численні дописи з Закарпаття про зріст та велику активність „русских“ на Закарпатській Україні. На споконвіку „русскій“, мовляв, землі сильно відроджується „русскій народ“ і не зважаючи на всякі перепони, йде вперед на шляху до зеднання всіх „русских“ земель під московським скиптром. Пускають російські еміґрантські ґазети такі дописи і кажуть своїм читачам радіти, кріпитись на дусі, бо є ще, мовляв, животворні джерела „русскої“ життевої снаги, яка є запорукою не тільки недалекого повороту до старої великодержавної величі Росії, але й гарантією на те, що та відреставрована старорежімна Росія збере в едине ціле всі „русскі“ землі: „Галицію, Буковину и Подкарпатскую Русь“. Словом: деякі туполобі еміґранти-единонеділимці найшли собі нове джерело натхніння для своїх чорносотенних вигуків і ненаситних, примітивних своєю еміґрантською екзотикою апетитів.

Правда, що закарпатські москвофільські ренеґати розвели досить помітну активність у поборюванні всього українського і в тій ціли ввійшли навіть у живі звязки з галицькими ренеґатами. Складалиж москвофільські делеґати Закарпаття недавно візиту галицькій москвофільській верхівці у Львові. Між делеґатами був і теперішній чехословацький ґубернатор для Закарпаття д-р Бескид (наглядний доказ на те, кого підтримує чехословацький уряд на Закарпатті!). Одначе ця рухливість москвофільства на Закарпатті ще цілком не означує того, що Закарпаття „русске“. Тамошне національне ренеґатство, як звичайний боляк на народньому українському організмі, щезне з нього скоро, так само, як щезло на живому тілі українського народу в Галичині, дарма, що наші тутешні можновладці стараються його знов реґенерувати і наново штучно в народній організм защіплювати. Та їм не вдасться вже ніколи довести до того, щоби національне ренеґатство ослаблювало український нарід та нищило його внутрішню суцільність.

Дуже пильно занявся „русским движеніем“ на Закарпатті між іншим російський еміґрантський щоденник „Руль“, що виходить у Берліні. Заснував „Руль“ колишній російський кадет Набоков. Спершу мав він нібито демократичний характер, хоч все яскраво протиукраїнський, але з часом докотився до того, що став проповідувати просто таки чорносотенну орієнтацію серед російських еміґрантів. Ось у тому то „Рулі“ якийсь Евгеній Недзѣльскій опублікував свої міркування про Закарпаття і його чисто „русский“ характер. Твори свого недотепного мізкування назвав він ось як: „Чим ми не інтересувались?“. Вже сам заголовок містить на адресу коваючого на еміґрації російського чорносотенства деяку дозу докору, чому воно досі не пікувалося тим нововідкритим „піемонтом“ російського руху.

„Цього року — пише Недзельскій — численні русскі газети надрукували принагідні статті про русских людей на „Подкарпатской Руси“. Надрукували про величавий конгрес „Общества им. А. В. Духновича“, про ювилей прилучення Закарпаття до Чехословаччини, про організацію Русского бойскавту... Думаю, що не один редактор, перше, заки надрукував ті статті, призадумувався: — та чи правду пише принагідний кореспондент про русских людей, про русский рух, про русску активність? Щось то вже занадто фантастично, наівно настроєво!... Правда, „самое названіе — Подкарпатская Русь — говоритъ о чемто русскомъ, но вѣдь названіе дѣло историческое, поди-ка, поищи тепер в Москвѣ финновъ!“.

Здавалось би, що автор договорився до розумного слова. Бо дійсно: „Піди тепер, пошукай у Москві фінів!“ Або: піди пошукай на Закарпатті чи в Галичині русских! На жаль, це так тільки здається, бо замість спинитись на „московських фінах“ автор пішов системою „біг пес через овес“ в історію і давай доказувати, що таки „да“, Закарпаття „чисто русское“. Заплутавшись у давну і недавню історію автор вибрав на доказ „русскости“ Закарпаття такі „факти“, як те, що в половині минулого століття тамошні священики (очевидно греко-католицькі!) боролись з Римом і епископатом за право ношення „русской бороди“. Яке то, мовляв, анекдотичне, але яке то знаменне, що за „русскую“ бороду завзято боролись священики тільки тому, щоби зберегти видимий знак єдности з „русскимъ православіемъ“. Словом, ця боротьба за „русскую бороду“ була тоді для закарпатських „русских“ „національним героізмом“. Тай чи тільки те?! А ось на Закарпатті не знали російської мови, не знав її і „русский поет“ Духнович, але всеж відчували свою мовну єдність з „русскими“ через церковну, богослужебну мову, і взоруючись на ній, творили „літературу“, очевидно, „русску“. І як колись греко-католицькі священики „А. Сильвай и Е. А. Фенцик такъ и прославились необичайной (сік!) роскошью своихъ бородъ“ всупереч забороні носити бороди, так і Духнович став „русским“ поетом, не знаючи „русскої“ мови. Традиція боротьби за „русскость“ і признаки „русскости“ у виді букв „ъ“ і „ѣ“ збереглася і вкорінилася до тої міри, що коли „в 1928 р. Общество Духновича розіслало було кілька популярних книжочок заграничного (російського!) видання, надрукованих по новому (т. зн. без „ъ“ і „ѣ“), совітському правописові, то книжки адресати повернули з дописками: „украинскихъ книгъ не пріймаемъ“ (сік!).

Словом, „русское движеніе“ на Закарпатті, — на думку Недз. — „стойкое“ як скала. Нема сумніву, що не меншу „стойкость“ у своїй глупоті та тупоголовости представляє собою і автор наведених мізкувань. Очевидно, що для нього такі явища, як зріст українського руху на Закарпатті, не зважаючи на велике його переслідування тамошньою владою, як недавній український конгрес народовецької **молоді** в Ужгороді, не мають ніякого значіння. Для нього досить „історичної“ боротьби за „русскую бороду“, привязання до букви ять і йори, щоби доказати „русскість“ Закарпаття.

Всіми тими „бздурами“ не вартоб було й займатися, якби не те, що ними кормлять деякі російські еміґрантські органи своїх читачів та кажуть їм вірити у „русское“ Закарпаття як у один з завязків майбутнього відродження слави „русского имени“.

Опіка над жидами на Україні.

Договір Жидівської Федерації Допомоги в Льондоні з радянським урядом у справі допомоги жидам на Україні.

Жидівська Телеґрафічна Аґенція повідомляє під датою 22. серпня з Москви, що між радянським урядом у Москві і Жидівською федерацією Допомоги в Льондоні заключено договір у справі уділювання допомоги деякій частині жидів по малих містечках на Україні. Згідно з договором кожний з контрагентів має висигнувати по 100 тисяч долярів. Добутий таким чином фонд має бути використаний згідно з вказівками Федерації.

Договір набере обовязуючої сили зараз по зратифікуванні його льондонською Федерацією Допомоги. На основі договору Федерація виделеґує свого представника до Харкова. Крім того Федерації прислугує право делеґування своїх представників до 5-ти інших міст на Україні. Ці делеґати разом з „Комзетом“ і народнім комісаріятом соціяльної опіки будуть наглядати над поділом висигнованих грошей.

Жидівська кольонізація на Україні.

Голос чужинця про неї.

I.

В травні біжучого року вийшла в Чехословаччині книжка під назвою „В державі Сталіна“. Автором її є інж. Шром, пресовий референт Чехословацького уповажненого представника в Москві. Інж. Шром рахується тут в Чехословаччині знавцем існуючих відносин у СРСР. Це й примушує зупинитись на книжці пана Шрома. Зокрема для нас українців книжка представляє інтерес вже хочби тому, що в ній понад 100 сторінок безпосередньо чи посередньо присвячено Радянській Україні.

Автор в передмові до книжки запевняє читача в тім, що описуючи картини з радянської дійсности, він насамперед ставить собі завдання бути обективним. Не беремось тут писати про те, чи дотримав Шром обективности в своїй книжці чи ні, а тим більше не збираємось реферувати цілої книжки — це не входить до наших завдань. Хочемо тільки звернути увагу ширшого загалу нашого громадянства на одно місце в книжці Шрома, а саме на його описи жидівської кольонізації на Україні та на висновки, що до неї відносяться.

Вважаємо необхідним зробити це тому, що питання про жидівську кольонізацію на Україні нераз підносилась на сторінках української преси „по цей бік Збруча“. Де-які органи радянської преси на Україні, полемізуючи з українською пресою по „цей бік Збруча“, називали її відомости тенденційними, не відповідаючими правді, а само вміщення їх та обективне обмірковування справи трохи не закликом до ...погромів.

Нині те, що подає п. Шром в своїй книжці „В державі Сталіна“ про жидівську колонізацію на Україні, це не відомости виссані з пальця українською пресою по „цей бік Збруча“. Це є голос ч у ж и н ц я про справу.

II.

Враження, думки, рефлексії та висновки, які подає пан Шром в розділі своєї книжки про жидівську кольонізацію на Україні, настільки цікаві та повчаючі, що дозволяємо собі їх подати в дослівному перекладі.

Після закінчення розділу про німецьких кольоністів на Україні Шром пише:

„В тому ж південню — українському степу на правому березі Дніпра недалеко від його могутніх порогів заложено недавно низьку хліборобських кольоній найбіднішими верствами жидівського населення з України та Білорусі. Були це перші жиди, що за радянської влади вирішили покинути назавжди міське життя й перейти на село. Тепер жидівських хліборобських кольоній у СРСР є дуже богато, а з року на рік їх кількість збільшується. На Херсонщині жидівські кольоністи мають навіть свій самостійний адміністраційний округ, осередком якого є Каліниндорф. Досі нараховують, що новопоселених жидівських хліборобів є вже аж 170.000 і кажуть, що з часом ця скількість досягне пів міліона. Радянська влада жидівську кольонізацію підтримує і дає дуже радо до диспозиції кольоністам вільні землі в Південній частині СРСР а окрема на Україні та в Криму. Ці землі бувають розмірно добрі, а декуди надзвичайно добрі. В більшости землі лежать в районах посушливих. Тому кольоністи мусять бути дуже обережними і вибирати такі культури, які недостаток вохкости ліпше переносять. Влада крім землі уділяє кольоністам допомогу позичками. Правда, позички ті невеликі й самі по собі не вистарчали на вивінування, але головним джерелом допомоги для жидівських поселенців є американська жидівська допомогова організація „Argo-Joint“, котра на підставі договору з радянською владою взяла на себе допомогу найбіднішому жидівському населенню в СРСР, аби у хліборобстві воно собі найшло нову еґзистенцію, бо в своїй попе-

редній діяльности, тоб-то в торговлі, жидівство з дня на день затрачує підстави для екзистенції.

Жидівське радянське населення в своїй головній і найбільшій частині не належить до заможних верств. Як на цілому світі так і в Росії жиди займалися торговлею, у великій частині також ремісництвом та фабрично-заводською працею. Нині лише 10 процент радянських жидів є добре ситуовані і належать до жидівської еліти, чи то політичної чи то непманської. Господарська політика радянської влади витискає рядове жидівське населення все більше і більше з його позицій приватнього торговця і посередника, з тих позицій витискують його також і багаті великоміські комісіонери. Зріст кооперації позбавляє жидів прибутків від торгівлі і на селі, а поступ індустріалізації робить ступнево зайвою загальну частину жидівських ремісників. Тому цілком природно, що тут влада приходить за допомогу поселюванню жидів на землю для хліборобської праці, щоби таким чином охоронитись від припливу нових хвиль безробіття. Жиди, яких революція вибила з колії попереднього життя і довела до небувалого ступня біди та розпуки, теж не находили іншого виходу, як приняти державну допомогу і кинутись до землі для продуктивної хліборобськоої праці. В даному випадку більше ніж деінде біда залізо ломить.

Кольонізацію жидів організує зокрема добровільне приватне товариство, назване радянською владою скорочено — „Озет" (общество земледельцев евреев трудящихся), яке формує зі зголошених на поселення родин поодинокі групи, вимагає призначення їм землі, державної позички і допомоги американської від Agro-Join. В окрузі Кривий Ріг зорганізувало товариство „Озет" декілька хліборобських кольоній, добуло їм найнеобхіднішу фундаментальну допомогу і держить над ними до цього часу свою охоронну руку.

(Продовження буде.)

Подав **Як. Тан-ра.**

Серед наших „русских".

Чого приїздив губернатор Закарпаття д-р А. Бескид до наших москвофілів.

„Рускій Голос" (ч. 66. з 25. ц. м.) приносить докладний опис принаття, яке наші львівські „русскі" уладили в честь приїхавшого до них в гості губернатора Закарпаття д-ра Антона Бескида і членів делєґації: д-ра Стефана Фенцика (голови „Народно-Просвітного Дружества"), о. Михайла Бескида і д-ра Ройковича. Ціла та делєґація „от Подкарпатской Руси" приїхала до Львова на автомобілях 14. ц. м., а 17. ц. м. виїхала з поворотом до Ужгороду.

Гостей витали насамперед делєґати „руських обществ" у Краківському готелі при чаю, а після того вони відвідували чергою общество Качковского", Ставропиґію включно з Успенською церквою, контору „Русской Сел. Орґанізації", редакції „Русск-ого Голос-у" та „Землі й Волі", студ. т-во „Друг" і інші. Вечером відбувся в честь гостей банкет, на якому промовляли: Б. Лелявський, проф. Адріян Копистянський, сел. Г. Миськів, ред. Марко і Юрчакевич, настоятель православного прихода у Львові о. Онуфрій Сапіга, З. Мелицький, д-р О. Шкірпан і О. Кокотайло. У відповідь на привіти промовляли по черзі всі гості.

Другого дня (15. ц. м.) закарпатські делєґати відвідали православну церкву у Львові, а потім під проводом ґубернатора Бескида зложили вінок з трибарвною лентою на могилі незнаного талерговця на Личаківському цвинтарі з таким написом: „Губернатор Подкарпатской Руси и Общество им. Духновича — Незвѣстному Талергофцу". Той талергофець дійсно „незвѣстный", бож на Личаківському цвинтарі не поховано ніякого незнаного талергофця!

Після того був ще один парадний обід у Краківському готелі, звідки д-р Бескид з товаришами виїхав до села Підгуби біля Явора. На другий день була закарпатська делєґація в Перемишлі, де її теж витали тамошні москвофіли, а по дорозі на Закарпаття задержалася була в Ліську, де її витав від „Р. С. О." д-р Т. Хиляк.

Яка була дійсна мета поїздки закарпатських москвофілів під проводом ґубернатора до своїх однодумців у Галичині, не знаємо. Офіціяльно подається, що делєґація приїхала на те, щоб запросити „русскі общества", щоби взяли участь у відслоненні памятника в честь Духновича, що — можливо — відбудеться в осени цього року. Отже ще нема речинця свята — а вже є запросили на нього!

Миж ґадаємо, що делєґація мала одну мету: навязати якнайтісніший звязок з горсткою наших „русских" і намітити шляхи дальшої скоординованої діяльности на те, щоб повести на всіх полях акцію проти зненавиджених українців, як у Галичині, так і на Закарпатті. Це можна вичитати між стрічками того всього, що говорено у привіт гостям, а також у їх відповідях. Але як це виглядає, що в такій акції бере офіціяльну участь ґубернатор, отже представник цілого краю, представник цілого без виїмку населення країни?

Дивогляди.

Також громада.

В околиці Парижа істнує автономна адміністраційна громада Ле Тартр Ґодран, що є напевне найменшою у світі. Останній список її населення стверджує, що живе там 10 осіб: 5 мущин, 4 жінки і одна дитина. Війт цієї громади п. Тієрре був недавно на обіді у президента Думерга так само, як „мери" найбільших громад.

Чужі мови та їх вивчення.

2. Нова метода.

До доброго, живого знання мови треба витворити мовну сітку, бо самі нервові проводи для себе її ще не творять, лише в злуці з іншими. До витворення тої сітки можна дійти в двоякий спосіб: починаючи словами й правилами або т. зв. мертвим знанням, переходячи опісля до живого знання, або навпаки: виходячи з живого знання, подаючи попри це принагідно т. зв. мертве знання. Перший спосіб є дуже довгий, а навіть суперечний з основними здобутками психольоґії, другий веде до цілі богато скорше й лекше.

Одначе досі примінюють у навчанні мов перший спосіб і тому лише 5—10 процент осягає живе знання мови з великим трудом, з великою витратою часу і лише тоді, як візьметься до чужої лектури. Тимчасом саме цікава лектура, звязана з життям, повинна бути завсігди найголовнішим чинником у науці мови й то вже від першої лекції. Психотехнічна методика може зректися вивчування слів (в давнім розумінні), що забирає стільки часу, є таке нудне й просто вбийче для відчування духа мови. Згідно з вислідами експериментальної психольоґії таким способом відчуємо мову силою механічної суґестії так само, як дитина рідної мови.

Тому, що мова виступає лише в своїх постійно вживаних, обмежених формах, можна відразу приступати до будови мовної сітки. В цей спосіб усякі творення речень, які ученикові (згідно з давною методою) завдають великі труднощі й які він може творити лише помалу й зі сильним напруженням думки, для того, що вчиться психотехнічною методою, є зовсім легкі й майже автоматичні. Тому одинокою дорогою до правильного й повного набуття живого знання мови є лише лектура, яку пояснюється лише, настільки, щоби її зрозуміти.

І на таку лектуру саме надається підручник Мертнера. Кожне слово є означене числом, а побіч під тим самим числом є подана його вимова й значіння (побіч звичайного, дібране до даної гадки). Ті пояснення до кожного слова повторяються 15—25 разів у ріжних уступах, так, що навіть і дуже мало розвинений ум після стількократного їх повторення їх затямить. Граматичні правила обговорюється принагідно на основі знаних прикладів. До цього приложений окремий „ключ". У самім тексті є зазначені німі шелестівки чи злука (liaison); в анґлійськім подано ще наголос; в італійськім голосове з і z; в еспанськім, коли читати (ісп.) в як біляббіяльне в, а коли v як б.

Досі появилися такі підручники до французької, анґлійської, італійської, еспанської та чеської мови. Є й подібні підручники для тих, що вже мають деяке знання мови. Крім того вийшли в тім видавництві всі так звані „Europa-Bücher". Є це твори славних авторів в усіх євро-

Д-р ВОЛОДИМИР БІРЧАК

Дрогобицький бунт.

(Продовження.)

VI.

Чисто припадково зійшлася з вибухом бунту справа Матківського, про котру п. Калічак не згадує. Хто це був Матківський? Коли перед 1. XI. 1918 р. підготовляв я переворот, мені привели барчистого стрільця із захмареним чолом. За нього ручили. — Називається? — Матківський. — Військовий степень? — **Капраль.** — В цивілю? — **Електротехнік.** — Освіта? — **Перша виділова.** — Він брав участь у перевороті і визначався відвагою. **Про жандармську службу він не мав поняття,** ні не бувши передтим жандармом, ні не скінчивши жандармської школи. І. Калічак згадує, що Матківський був „без більшої освіти", а я додам: він не вмів без ошибки написати й одного рядка.

Спитає хто: як це було можливе, щоб така людина стала командантом повітової жандармерії в Дрогобичі?!

Головою У. Н. Ради в Дрогобичі був С. Вітик, бувший посол до віденського парляменту. Великий демаґоґ, великий майстер від руйнування. Колиж тепер, в Українській Республиці, прийшлося йому будувати — він не вмів. Не маю тут місця занятися ближче тим „не вмів", відмічу тільки одну характеристичну його рису. **Сам не мав ніякої заокругленої освіти, не був фахівцем на ніякому полі і — ненавидів фахівців. Зате дуже радо любив окружатися своїми партійниками-соціялдемократами.**

Командантом повітової жандармерії в Дрогобичі за Австрії був українець Окопний, що перейшов до нас і солідно працював: не мішався в партійництво, а повіт тримав у порядку. — „Окопний не надається на команданта, він за дуже по австрійськи робить службу!" — почув я якось раз від Вітика, а небавком потім перенесено Окопного з Дрогобича до Калуша; тоді командантом повіт. жандармерії став — Матківський. Не був фахівцем, але був партійним і це вистарчало. Пізніше, бо аж в 1920 р., сказав мені сотн. жандармерії М. Федитник, що за ту номінацію заплачено полк. Індишевському 20.000 корон. За такі і тим подібні діла усунено небавком полк. Індишевського, — але Дрогобич мав щастя дістати **нашого** команданта, як казав Вітик.

Як Матківський робив службу? У своїх причинках згадує І. Калічак таке про цю службу: „Про все те, що діялося за кулісами, знав найкраще хор. Матківський, бо був командантом повітової жандармерії; **він не міг усього того просто знести. Тому виступав зі своєю критикою і пятнував різко всякі неправильні вчинки ріжних людей"** („Діло", ч. 153). І. Калічак говорить це в добрій вірі, в обороні Матківського, але в дійсности це все звертається проти Матківського як команданта повітової жандармерії.

Чорта варта командант, що не є зрівноважений і вістки про якусь подію „просто не може знести". Колиб це залежало від мене, я зараз його усунув би, а на його місце поставив зрівноваженого, що все може знести! І не має вартости командант жандармерії, що „виступає зі **своєю критикою** і **пятнує** різко всякі неправильні вчинки ріжних людей!" Не критикувати по свому, не пятнувати має жандармерія — а бути сумлінням держави. Довідавшися про „неправильні вчинки", має командант спокійно, сумлінно розслідити справу і зібраний матеріял передати вищій владі. Оце його завдання!

На жаль, Матківський не мав поняття про свої завдання і робив, як справедливо пише І. Калічак. Одначе ще й це не булоб причинилося до його усунення, але одного разу шеф Матківського, повітовий комісар д-р Антін Горбачевський (нині сенатор), сказав мені з болем: „Наш командант повітової жандармерії **злочинець!** Він мав відвезти двох арештантів з Дрогобича до Самбора, **але по дорозі вбив їх".**

Чи міг по такому злочині остати Матківський на свойому місці?! Міг: колиб за ним стояли далі ті, що його поставили. Але полк. Індишевського суспендовано, Вітик виїхав до Відня і проти Матківського поведено слідство. Його усунено. А що між міліцією і командою кипіло, він перейшов на сторону міліції і тою дорогою доходив своїх прав.

Ось так то було можливо, що командант жандармерії пішов з бунтарями проти своїх.

VII.

Дотепер говорили ми про причину, чому міліція зробила бунт та чому Матківський пішов із міліцією. Не виснене остало, чому запасна сотня перейшла на сторону бунтарів. Калічак подає недостачу дисципліни, те саме подає д-р М. Конрад, кажучи, що [illegible] повстав „на тлі індоленції старшин [illegible]ої залоги". Це вірно.

Але хочу вказати на ще один мотив: це наша віра, що хтось чужий прийде і нас вирятує з біди.

Дня 14. квітня 1919 р. під вечір, коли вже зачався бунт, я, нічого не знаючи, їхав біля суду. Тут мене арештували бунтарі. Мене завели в якусь велику салю в суді, де довкруги стола сиділо кільканацять українських старшин. Я був певний, що це якась комісія, перед яку мене ведуть. Я звернувся до них: Панове старшини! — але в тій хвилі котрийсь із них мене сіпнув: „Сідайте тихо між нас; і ми арештовані!". Це були старшини, яких вхоплено (без спротиву!) із так званої червоної школи. Між нами (арештантами) і стрільцями, що нас стерегли, зачалася розмова на тему, хто зробив цей бунт та чому.

(Докінчення буде.)

пейських мовах. Вони служать для дальшої вправи після вивчення підручників, а головно до того, щоби не забути даної мови. В них є рівночасний дословний переклад на німецьку мову й не робить майже повсім зайвим потребу словника, бо читач після цілоденної праці може вигідно читати лектуру в чужій мові, не потребуючи шукати за словом, яке випадково забув. Така лектура оживлює постійно знання мови.

Ця метода зєднала собі признання серед німецьких наукових кол, як це видно з рецензій в Альґемайне Дойтше Лерер Цайтунґ і Цайтшріфт фір практіше Психольоґі. Тому можна її поручити нашій молоді, що бажає вчитися мов.*)

Вкінці зазначу для тих, які воліють учитися давною методою, що найкращим підручником до мов для них є Тусен-Лянґеншайдт. Підручники ті обговорюють докладно цілу граматику на основі якогось твору в даній літературі. Їх солідність можна собі представити уже й з того, що на 1000 сторінок друку великої 8° нема ніодної друкарської похибки! Одначе до їх переробленння треба мати величезну витревалість і багато часу.

Є в нас і такі, що вже вміли чи вміють якусь чужу мову, але її забувають задля недостачі лектури. Для них знову можна би поручити дуже солідно редаґований ілюстрований місячник „**Paustians lustige Sprachzeitschrift**" (в Гамбурґу), що на 16 сторінках має різні частини: жарти, загадки, виїмки з найновіших часописів, поетичні твори, вправи до перекладу з рівночасною їх розвязкою й поясненнями, зразки купецьких листів і короткі повторення граматики даної мови. До всього подано тим всякі пояснення. **Виходить вони в мовах: німецькій („Der kleine Kobold"), анґл. („Little Puck") французькій („Le petit Parisien), еспанській (Don Quijote), італ. (Il piccolo Italiano) і есперанто La Gjulo).** Цей часопис то справжня насолода для тих, що хотять удержати своє знання мови вічно живим, ще й при помочі цікавої найновішої здебільша веселої лектури.**)

Тих кілька гадок кидаємо, бо з початком шкільного року певно найдуться нові охочі до науки мов. Цим хотіли би ми причинитися хоч в частині до якнайбільшого поширення живого знання чужих мов та лекшого їх вивчення.

Корнило Яворівський.

*) Ціна підручника 26 зл., ключа 13 зл. — Дають і на чотири місячні сплати. — „Европа-Бігер" в ціні 6—7 зл. Платність до чотирох тижнів після одержання! — Адреса: Aufstieg-Verlag, München, Bavariaring 10.

**) Ціна: річно 16 зл., для учителів і шкіл річно 10 зл. — Адреса: Gebrüder Paustian. — Verlag. Hamburg 1. Alsterdamm 1. — Конто у П. К. О. в Варшаві 191.359

Новий оперовий сезон у Харкові.

У Столичній „Державній Опері в Харкові" розпочались уже підготовчі праці до наступного сезону. З початком серпня почались проби хору і балету; 1-го вересня починаються проби для цілої оперної трупи і орхестра. Сезон починається як щорічно 1-го жовтня.

У персональному складі зайшли тільки незначні зміни. Найважнішою це зміна на становищі директора, на яке „Нар. Ком. Освіти" покликав п. Рибака. На головного режісера заанґажовано відомого московського режісера і балетмайстра Фореґґера. Крім нього як режісери будуть далі працювати С. Карґальський і В. Бобров. Склад диригентів лишається без змін: Засл. Арт. Респ. Арнольд Марґулян, проф. Антін Рудницький, Мих. Вериківський і Осип Вейсенберґ. Як Головний художник працюватиме як і досі А. Петрицький. Прімадоннами залишаються Марія Литвинська-Вольґемут як драматична, Марія Сокіл як лірична; драматичним премієром буде мабуть знову Михайло Голинський, який хоча досі не підписав ще умови, але саме закінчує переговори з дирекцією — і можна надіятись, що вони закінчуться позитивно.

У репертуарі нового сезону передовсім звертають увагу новинки. З українських творів включено в репертуар нову оперу Лятошинського „Золотий Обруч" („Захар Беркут") яку ставитиме Фореґґер, диригуватимуть Марґулян і Вериківський. Тіж самі виставлять оперу Вахвянина „Купало". Балет Вериківського „Весняні Казки" піде під диригуванням автора. З західноєвропейських новинок включено в репертуар оперу „Машиніст Хойкінс", молодого німецького композитора „лівого напрямку" Макса Бранда (ученик Шрекера і Шенберґа). Премієра цього твору пройшла в минулому місяці з просто фантастичним успіхом на музичному фестівалі вДуйсбурґу. Музичне керовництво і диригування цею оперою в Харкові доручено А. Рудницькому.. Як остання новинка піде в Стол. Держ. Опері новий московський балет „Футболіст", яким диригуватиме Вейсенберґ.

В решті репертуару буде ціла низка опер, яких від довшого часу не виставляли в Харкові. Подаємо весь репертуар, та імена диригентів кожної опери:

Бородіна „Князь Ігор" (диригуватимуть Марґулян і Вериківський); Мусорґського „Борис Ґодунов" (дириґ. Марґулян, Рудницький); Лисенка „Тарас Бульба" (Рудницький, Вейсенберґ); Дарґомижського „Русалка" (Вериківський); Чайковського „Винова Краля" (Вейсенберґ, Рудницький); Римського-Корсакова „Снігуронька" (Вериківський, Вейсенберґ); д'Альбера „Домна" (Марґулян, Рудницький); Біве „Кармен" (Рудницький, Вейсенберґ); Офенбаха „Пригоди Гофмана" (Рудницький, Вейсенберґ); Пуччіні „Турандот" (Рудницький, Марґулян); Верді „Аїда" (Рудницький, Вериківський); Россіні „Севільський цирулик" (Вериківський, Рудницький, Вейсенберґ); Адама „Корсар" (Вейсенберґ, Вериківський); Ґлієра „Червоний Мак" (Вейсенберґ); Чайковського „Лебедине Озеро" (Вериківський).

З життя наших установ.

Надзвичайні Загальні Збори Земельного Банку Гіпотечного у Львові.

Дня 16. серпня ц. р. в год. 5. пополудні у власній домівці при вул. Словацького 14. відбулися Надзвичайні Загальні Збори Земельного Банку Гіпотечного у Львові. Збори були скликані для поладнання таких справ: 1) зміни статуту; 2) утворення філії Банку в Станиславові і 3) вибору нової Надзірної Ради.

Наради відкрив дотеперішній голова Надзірної Ради д-р Кость Левицький. Секретарював на зборах дир. Яр. Колтунюк. Справу зміни статуту реферував директор Зем. Банку д-р Л. Кульчицький. Зміну статуту в напрямі підвишки дотеперішнього акційного капіталу до висоти 5-ти міліонів ухвалено. Принято також постанову про відкриття філії Банку в Станиславові.

Переведено далі вибори нових членів Надзірної Ради, на основі яких до Надзірної Ради ввійшли: о. мітрат Тит Войнаровський, сен. Володимир Децикевич, д-р І. Кміцикевич, о. крил. Ковальський Олександер, о. Ковалюк Тимотей (парох Скнилова), Кузів Степан (урядник Банку Господарства Краєвого у Львові), Волод. Тимцюрак (урядник Банку Господарства Краєвого у Львові), інж. Юл. Мудрак (Львів), о. крил. д-р Іван Лятишевський (Станиславів), нотар О. Мельникович (Станиславів).

По вичерпанні дневного порядку Збори закінчились подякою о. мітр. Войнаровського для д-ра Костя Левицького за його працю і провід у Надзірній Раді від початків тієї установи по день зборів.

„Цепелін" і вітри.

Точність і певність, з якою „Цепелін" пролітає назначений собою шлях насуває питання: як його керманичі орієнтуються в дорозі. Вони не можуть легковажити собі вітрів, від яких загинув неодин сміливий літак понад безмежним океаном.

„Цепелін" везе зі собою атмосферичну карту, яку виправляє, доповнює і складає підчас їзди. Він є в контакті з метеорольоґічними стаціями Німеччини при помочі радія і везе зі собою також представника цивільної воздушної служби СРСР — Аркліна, що піддержує такий-же контакт з радянськими стаціями. Коли радіо перестало би працювати, тоді „Цепелін" має ще дві інші навіґаційні карти: астрономічну та земну. Вони не є непохибні, бо при них треба „брати „поправки" спричинені відхилом під впливом вітрів.

Д-р Еккенер даючи відповіди на ці питання, звернув увагу, що досі багато важче кермувати воздушним бальоном, ніж пароплавом, тому, що на бальоні треба мати на увазі постійно багато більше моментів: курс їзди, відступ від нього, т. зв. власну швидкість бальону і швидкість розвинену підчас їзди, залежну від сили вітру, висоту лету і спад, положення і „вирівнання ваги", натиск ґазу і температуру ґазу, ріжницю температури між зовнішним повітрем і ґазом унутрі, скидування вантажу, намазування моторів і їх зуживання, скількість оборотів пропелера і чимало інших умовин доброго лету.

Одначе особистий склад „Цепеліна" є того рода, що його головний провідник вірить упоені в успішне віднайдення шляху, навіть якби сиґнали із Далекого Сходу не доходили до нього або були фальшиві. На „Цепеліні" кожний має своє відповідальне становище, яке виконує без закиду, а всі разом почувають повну солідарність у всіх можливостях небезпеки.

Французький адмірал Фурньє заявив на засіданні париської Академії Наук, що за успіхи д-р Еккенера треба бути йому дуже вдячним, тому, що збудований ним „Цепелін" не тільки дав змогу обіхати світ довкола трьома етапами, але й оминути небезпеки цикльонів, що загрожують всім іншим літакам.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Лік на відмолодження.

Писав я вже нераз, що дістаю богато листів з запитами в ріжних справах. Але такого листа, як нині, я ще ніколи не одержав. ...„Порадьте мені, що робити! Щодня константую в зеркалі і в житті, що старіюся. Те саме кажуть мені очі моїх знакомих панночок, хоч уста їх кривляться на компліменти в роді: „Як ви знаменито нині виглядаєте!" або „Від коли вас знаю, ви майже нічого не змінилися!... Чую як у першім випадку кладуть спеціяльний натиск на „нині", а в другім на „майже". Порадьте, що робити, щоби здержати передчасний, але острий зуб часу."

Шановний добродію! (Даруйте, що не титулую, але знаю чим Ви є!)

Старечий вигляд і таке саме почування справді дуже прикра річ. Жалувалось уже мені на те кілька емеритів, а я порадив їм так, як ось Вам хочу порадити.

Найліпший лік (кажуть) той, який самому лікареві поміг. Я хочу Вам записати саме такий лік.

І мені недискретне зеркало почало зраджувати морщини, сиві волоски і тим подібні болючі прикмети старости. І мені знакомі панночки говорили такі самі компліменти при стрічі. Дотого їздив я, як знаєте, за границю і привіз хору душу, бо переконався в кількадесять випадках, що не видержую конкуренції з першим ліпшим поліціянтом римським чи ґондолієром венецьким. Не кажу вже про молодих студентів, фашистів і т. п. спортовців. Приїхав я і глянувши ще раз у зеркало, сказав собі: „конець!"

Але післала мене добра доля в одну місцевість, де люди лічаться на ревматизм і нестравність. Не скажу, як вона зветься, бо пощо ширити сплетні, але коли Ви хоч трохи догадливі, то догадаєтесь, про яку місцевість мова.

Поїхав я туди мов на зарізь. Бо й чого?... Хіба збільшити число ревматичних і шлункових інвалідів! Оповідав мені директор цього заведення, що там крім ревматиків — мущин, є богато здорових жінок, та це мене не потішало, навпаки — ще більш відстрашувало.

Але дай Боже здоровля директорові, його жінці (коли буде мати її) і його діточкам. Завдяки йому я наче на світ народився.

Раджу Вам їдьте і Ви туди. Коли Ваші ноги ще сяк-так волочаться, а шлунок працює без більших перешкод, коли значить маєте хоч трохи гумору і охоти до життя — Ваш успіх запевнений. Це не те, що обертатися між здоровими, рухливими конкурентами, де Ваші морщини і вигляд впадає в очі... Ви раптом знайдетеся між охаючими, постогнуючими і кривлячими лікувальниками, які останні жили витягають зі себе, щоб піти кілька кроків чарльстона чи іншого муринського „кривого танцю". Між ними будете як рожа, як нарциз, як тулліпан. Спеціяльно як тулліпан і тоді туліть пане, де, кого і коли лиш можете.

Напевно стрінете заздрість, злість і навіть скаженість ревматично-шлункових амантів, але що може Вам пошкодити конкурент, якому в танці тріщать коліна або ворчить шлунок?

Вернете звідтам покріплені на дусі, сильні вірою в себе і свою пригашену зірку. Тоді і погляди Ваших знакомих панночок зміняться що до Вас, коли при повороті з живця захочете кілька відер чудодійної „девятки".

Щож до зеркала, то одинока рада: збийте його!

З належною пошаною

Галактіон Чіпка.

Смерть видатного американського діяча.

Несподівана смерть Семена Ядловського, б. довголітнього голови американського Українського Народнього Союзу.

Нині наспіла до нас з Мукачева (Закарпатська Україна) вістка про несподівану смерть визначного українського діяча в Злучених Державах Північної Америки Семена Ядловського, б. довголітнього голови найбільшої української допомогово-асекураційної установи „Український Народній Союз" і теперішнього директора друкарні американського щоденника „Свобода". Покійний приїхав перед самим відіздом до Америки до свого брата Івана в Мукачеві, щоби його відвідати і познайомитися з тамошнім життям. Там його й заскочила смерть. Помер на удар серця. Лишив по собі вдову і одного сина, що ходить до середньої школи в Елизабет в Америці.

Покійний походив з села Смерековці, горлицького повіту на Лемківщині. До Америки прибув перед 30 роками. Через 28 літ працював при Українськім Народнім Союзі. Був кількома наворотами головою тієї найстаршої американсько-української інституції, її фінансовим головним секретарем, а в останнім десятилітті менаджером (управителем) щоденника „Свобода", офіціяльного органу У. Н. Союза.

Був одним з основників Обєднання Українських Організацій в Америці, цієї громадсько-гуманітарної установи, яка кермує допомоговою акцією для Рідної Землі.

Якщо сумна вістка про смерть Покійника дійде до Америки, то потрясе напевно цілою нашою заокеанською еміграцією. Бо нема в Америці між свідомими українцями такої людини, яка не знала б Покійного особисто, або не чула про нього і його діяльність. І не диво. Покійний брав живу участь у народнім житті. Кожний прояв того життя був звязаний з його особою. Завжди являвся він ініціятором або виконавцем. Де зазвучало імя Ядловського, там була запорука доброго, чесного, патріотичного і солідно виконаного діла.

Та найбільші заслуги положив Покійний для У. Н. Союза. Перебрав він урядування у тім Союзі ще перед 28 літами. Було тоді трохи актів, кільканацять соток членів і порожня каса. Акти спакував Покійний до малої валізки і переїхав з ними з Олифанту до Джерзи Ситі, де розпочав урядування в одній малій кімнаті, яка була бюром, а рівночасно і мешкальним домом Покійного.

Тепер пишається у тій самій місцевости величавий будинок У. Н. Союзу, вартости кількох сотень тисяч долярів. Сьогодні У. Н. Союз має два і пів міліона долярів маєтку і понад 35.000 членів, свідомих українців, відомих зі свого привязання до рідної землі й своєї жертволюбивости, коли мова про народні потреби рідного краю.

Покійний походив з нашої Лемківщини. Дорожив нею як кожний лемко. Тішився загальною симпатією. Його слово особливо заважувало, коли ходило про справи У. Н. Союзу. Від 28 літ ніхто не важився при виборах на урядовця У. Н. Союза ставити проти нього якогось поважнішого контркандидата. Вибирано його завжди на той уряд, на який він рішався кандидувати.

Для характеристики особи Покійного можна навести таку дрібну подію: Коли святкували 25-літній ювилей Покійного, зібралося поважне число його товаришів співпраці, щоби віддати йому пошану. Всі підносили великі заслуги Покійного, заявляючи, що У. Н. Союз — це Ядловський. У відповіді на те заявив Покійний таке: Нема защо мені дякувати, бо мені платили і я робив. Це цілком природне явище і не бачу тут якоїсь особлившої заслуги. Навпаки я дякую тій інституції, що мене, звичайного робітника, пригорнула до себе й дала мені варстат праці та можність прожитку. Як вірно я служив її досі, так і далі буду її служити. Бо я не уважаю себе нічим іншим, а тільки слугою У. Н. Союзу і його членів.

Додати треба, що Покійний, як і всі інші робітники У. Н. Союза працював серед надзвичайно важких умовин. Платня була довший час жебрача, а щойно тепер дійшла до висоти 250 дол. в місяць.

Покійний зачав вже збирати матеріяли до писання споминів зі свого побуту в Америці й велика шкода, що нагла смерть перервала цю роботу.

Помер на рідній не своїй землі. На тій землі, до якої так прагнув заглянути, а яку довелось йому відвідати перший раз щойно тепер, по 30-літній важкій праці на еміґрації. Хотів доконче власними очима оглянути ті землі, за яких долю не забував ніколи, підписуючи не один протест, складаючи не одну жертву.

Побачив ту рідну землю і на ній загинув. Рідна земля не хотіла відпустити знову за море костей того, що через 30 літ водив українську еміграцію серед американської пустині до обіцяної землі дорогою обєднання матеріяльних і духових сил.

Помер на передодні одержання дозволу на виїзд на Велику Україну, яку бажав конче побачити.

Гостюючи у Львові відвідав покійний між іншим і нашу Редакцію, де дуже інтересувався особливо урядженням нашої друкарні та працею в ній.

Земля пером визначному емігрантові та вірному синові Рідної Землі.

Заворожене коло.

В Газі — все по старому.

З Гаґи повідомляють, що в суботу 24. серпня ц. р. представники делеґації французької, італійської, бельгійської і японської повідомили Сновдена про свої оконечні фінансові пропозиції. Сновден зажадав предложити йому на письмі ці пропозиції і тому засідання фін. комісії відсунено знова на необмежений час. Рівночасно відбувалися переговори всправі констатаційно-концілляційної комісії і в справі устійнення речинців евакуації. В нарадах брали участь Бріян, Стреземан, Вірт, Гіманс і Гендерсон. Одначе справа не посунулася ні трохи наперед.

Нота Сновдена.

Провідник гаґської конференції Жаспар отримав в суботу 24. серпня ц. р. від Сновдена ноту. Сновден домагається нового означення пропозицій, на які погодилися делеґації 4-ох держав вірителів, аби в цей спосіб підвищити річні рати для Анґлії, бо дотеперішні пропозиції уважає він за недостаточні. Німецький часопис „Дер Телеґраф" подає до відома, що Анґлії пропонують 28 міліонів фунтів штерлінґів, себто цілих 60 відсотків з домаганої суми. — „Дер Телеґраф" пише, що Сновден розмовляв в пятницю довго з Мекдональдом телефонічно і опісля заявив Жаспарові і Бріянові, що оферта цілком невистарчає.

—o—

Огидне вбивство священика і його дочки.

З Коросна надійшли вістки, що в ночі з пятниці на суботу незнані три бандити, узброєні в револьвери напали на приходство українського гр.-кат. священика о. Данила Пирога в Чеханах, пов. Коросно. Бандити в цілях грабункових почали розбивати шафи. І коли бл. п. о. Данило Пиріг що лежав вже в ліжку, просив заперестати грабунку, бандити стрілили два рази до своєї жертви. Одна куля поцілила в груди, а друга в голову і о. Данило Пиріг помер. Опісля віддали два стріли до дочки покійного Марії. Поцілена в груди і горло закінчила незадовго життя. Жінка священика оминула смерти лише в цей спосіб, що в критичнім часі находилася в стайні, яку бандити замкнули. Після того бандити втікли. Поліція розпочала слідство, яке не дало до тепер ніяких вислідів. Покійний о. Данило Пиріг мав 65 років, а його дочка Марія 35 літ.

—o—

В Задвірю полилася кров.

18 робітників ранених.

В Задвірю біля Львова є фабрика залізничих відкладів і телеграфічних стовпів, в якій працює біля 150 робітників. Робітники ще перед 4-ма тижнями застрайкували, домагаючися підвишки платні. Власники фабрики не згодилися на підвищення платні і страйк продовжувався. *Аби зломити страйк, власники спровадили робітників з Дідич, які побачивши грізну поставу страйкуючих робітників, вернули до дому. Невважаючи на те, власники фабрики спровадили другу партію робітників вже з Брідщини. В пятницю 23. серпня ц. р. прийшло до проливу крови в Задвірю.*

Польська преса повідомляє, *що страйкуючі робітники мали напасти на страйколомів. Почалася бійка, яка покінчилася тим, що 18 робітників є ранених головно зпоміж страйколомів.* В часі бійки аґресивно мали заховуватися жінки. Щойно поліція розділила обі сторони. Частину ранених відвезено до шпиталя в Бродах, а частину до Львова.

—o—

Криваві заворушення в Єрусалимі.

50 осіб убитих, 200 ранених.

„Юнайтед Прес" повідомляє з Єрусалиму, що в пятницю 23. серпня ц. р. прийшло до кривавих боїв між арабами і жидами, які покінчилися тим, що 3 особи є убитих а 50 ранених. Сотки узброєних арабів прибули в пятницю передполуднем до Єрусалиму, які після аґітаційних промов напали на жидівську дільницю.

Анґлійські власти замкнули доступ до міста. Віденська преса повідомляє, що бійка тягнулася понад 2 години. По обох сторонах билися сотки осіб. Вислід цеї двогодинної бійки страшний. 9 жидів і 3 арабів убитих, а 107 жидів і арабів поранених, з того 16 тяжко ранених.

Всі склепи в Єрусалимі позамикані. По вулицях їздять панцирні самоходи. Спокою бережуть сотки узброєних в кріси поліцаїв.

З Єрусалиму надходять далі тривожні вістки про дальші бої між жидами і арабами. І так число убитих жидів зросло в неділю вже до 21 осіб, арабів до 25 осіб. З цілої Палестини надходять тривожні вісти, що араби нападають на оселі і жидівські хутори та допускаються формальних кривавих погромів.

В Єрихоні прийшло до кривавих боїв, в часі яких араби мали убитих 40 осіб і 2-ох рабінів, а 50 осіб віднесло рани. Конфлікти між жидами і арабами прибирає що-раз грізніші форми, і перемінюється у війну між обома народами. З цеї причини анґлійські власти завісили в Єрусалимі всі щоденники і періодичну пресу. Редакції і друкарні преси обсадило військо і поліція.

В неділю 25. серпня ц. р. надіхав залізницею полк піхоти з Каїра, який зараз зайняв в повнім озброєнні визначені місця. Кілька анґлійських літаків острілювало скорострілами арабське село біля Єрусалиму Ліфта, де зібралися товпи фелахів і бедуїнів, задумуючи мабуть підсилити силу арабів в Єрусалимі. Між арабами є богато ранених і убитих. З огляду на те, що мала скількість війська не може боронити важніших місцевостей в Палестині, спокою берегтимуть воєнні літаки заосмотрені скорострілами. Палестинський уряд заосмотрив анґлійських горожан у зброю і амуніцію. Палестинський уряд візвав арабських провідників еміра Ель-Гусейна і Казіма-Пашу та кільканацять шейків з провінції, яких робить відповідальними за дальший спокій в Палестині. В Єрусалимі проголошено виїмковий стан.

—o—

Перед переворотом в Австрії.

Ситуація в Австрії пригадує Італію з 1922 р.

„Ґрацер Таґепост" оголосив в суботу 24. серпня ц. р. інтервю з одним провідником Гаймвери, яке викликало велику сензацію не лише в Відні але в цілій Австрії. Провідник рішучо заперечив вістки, будьто би орґанізація Гаймвер-а обмежила в найблищому часі свою активність і заперестала свої демонстрації і походи. Навпаки Гаймвер-а уладить в осени в Відні і його околицях цілий ряд походів і демонстрацій. Між іншими проєктується уладити в Відні перегляд всіх орґанізацій Гаймвери. В ревії візьме участь біля 30 тисяч осіб. Далі цей провідник заявив, що неправдою є, будьто би президент віденської поліції Шобер домагався від орґанізації Гаймвери обмеження їх діяльности. Також канцлер Стреру́віц, який задумував передтим видати загальний наказ уладжування партійних походів, відступив від свого наміру, з причини опозиції кількох членів кабінету і краєвих старостів. Гаймвер-а задумує повести в осени акцію за зміною конституції в Австрії. На закінчення зазначив цей провідник Гаймвери, що теперішнє положення в Австрії пригадує дуже положення Італії в 1922 р. себто перед походом фашистів на Рим.

—o—

Напад на порохівню.

З Варшави повідомляють, що невідомі справники намагалися в ночі з пятниці на суботу висадити в гору порохівню 8. полку кінних стрільців у Влоцлавку. Але справників спостеріг стрілець Серґій Пакін, якого справники зранили в ліву ногу і втікли. Військова жандармерія і поліція ведуть доходження.

—o—

Зі спортового життя.

Лігові змагання.

Львів. Польонія (Варшава)—Погонь 2:0 (0:0).

Лодз. Леґія—Л. С. К. 1:1 (1:0).

Варшава. Варшавянка-Висла 3:2 (1:1).

Познань. Варта-Рух 5:0 (2:0).

Товариські змагання.

Львів. Чорні-Гасмонеї 5:0 (4:0).

Станиславів. Україна-Гакоаг 3:1 (2:1). Змагання з Гакоаг, що відбулися в суботу, виказали велику перевагу української дружини, для якої голі стрілили: Лисик (2) і Кобзяр (!) Гакоаг стрілила одинокого свого голя з не зовсім слушно подиктованого карного в 3-ій мінуті гри. Численно зібрана публика витала перемогу української одинацятки овацiйно.

Львів—Чорноморці-Україна комб. 4:3 (2:1).

З нових досягнень техніки.

Звукові фільми, їх історія й будучність.

Ніодин винахід не наробив у світі досі стільки шуму та крику, що звукові фільми. Не тільки фахові фільмові та кінові журнали розписуються про них, але майже вся поважна преса обох континентів приносить як не що-дня, то найменше раз на тиждень якусь більшу статтю чи розвідку про нові здобутки в звукових фільмах. Спеціяльно американські і німецькі фільмові концерни, котрі здебільша мають до своїх услуг кілька щоденників (що поміж собою ведуть заяту конкуренцію), стараються один другого перед світом випередити ріжними новими здобутками в цій ділянці, реклямуючи ці здобутки залежною від себе пресою.

Тому, що звукові фільми для нас покищо „терра іґнота“ та й нескоро в нашій закутині буде можна їх оглядати й почути, хочу хоча цею дорогою дати читачам в коротких словах погляд на звукові фільми, їх історію та можливу будучність

Винахідниками звукових фільмів є німці. Трьох товаришів, д-р Енґль, Ганс Фоґт та Масолле запродукували вперше в Найбабельсберґу коло Берліна в 1919 р. фільмову знимку враз з речитативом знятої особи, артистки п. Фрідель Гінце. Присутні, найповажніші фільмові промисловці висміяли тоді цю „забаганку“. Та винахідники не кинули праці. Вже 17. жовтня 1922 р. запродукувалися вони новим звуковим фільмом в Берліні у великій салі Альгамбра, де мала нагоду бути і я. І дійсно, я бачила вперше на екрані, як люди говорили, як їх інструменти заграли. На мене, признаюся, зробило це велике вражіння, одначе коли я прислухалася розмові деяких режісерів, почула те саме, що було й за першим разом в 1919 р.

Винахідники продовжали дальше працю. Тому, що ніхто з німецьких промисловців не хотів їх далі фінансувати, вони знайшли одного швайцарськогоо адвоката, котрий згодився покривати кошти звукової імпрези. Від цеї хвилі винахідники перенеслися з Найбабельсберґу до Берліна і відкрили своє ателіє в салі Шуберта при Більовштрассе. Цілий штаб, який був занятий при продукції звукових фільмів, не переходив 50 осіб, проте викінчувано денно пересічно 50 метрів. У тім часі зроблено такі звукові фільми „Життя на селі“, „Дівчинка з сірничками“ та коло 15 одноактівок з ріжних актуальних життєвих епізодів. У 1925 р., коли в кіні „УФИ“ висвітлювано один зі звукових фільмів, ціла преса без вимку осудила, що звукові фільми є покищо утопією. З причини малої фреквенції фільм знято з екрану вже другого дня, наслідком чого швайцарець перестав підприємство дальше фінансувати.

В тому самому році винахід трьох німців купив фільмовий міліярдер з Америки містер Вілям Фокс і поручив зараз в Америці поробити потрібні машини. А коли вони були готові, розпочав у 1928 р. продукцію звукових фільмів на більшу скалю. Винахідники залишилися в Німеччині і працюють далі на цьому полі при найбільшім концерні „УФА“. В дійсности звукові фільми є ще в пеленках; треба дуже багато міряти, провірювати, шукати новостей, призадумуватись над їх удосконаленням і ще не один рік мине, поки вкінці ілюзія буде відповідати дійсности.

На Радянщині пороблено минулого року перші зусилля, щоб розпочати масову продукцію звукових фільмів. Покищо зроблено одну картину п. з. „Дуже добре живеться“. Фільму ставив знаний режісер Пудовкін у Ленінграді. ВУФКУ висилало своїх людей до Америки, до Німеччини та Ленінграду з метою вивчення, як ставити звукові фільми, а його управа вже тепер будує на київській кінофабриці спеціяльну апаратуру до знимок звукових фільмів.

Зусилля й заходи над створенням звукових фільмів можуть створити у нас переконання, що дотеперішні т. зв. німі фільми дійшли вже до кульмінаційної точки свойого розвитку. Могло би здаватися нам, що скінчився та пережився німий фільм, давши те, що завдяки своїй безголосности міг дати. Він свого часу (ще так недавно!) відкрив нам зовсім нову ділянку з цілком відокремленими засобами мистецької творчости т. зв. десятої музи. Одначе про фільми у їх дійсному значінні можна так довго говорити, як довго в них збережена їхня первісна безголосність. З хвилею втілення в них говореного слова, фільми стаються ілюстрованими сценічними драмами.

В німих фільмах творить ґеній режісера а в звукових фільмах промовляє до нас з екрану ґеній драматурга зі всіма пластичними вальорами слова. Весь оригінальний здобуток образового висловлювання людських пережиттів і пристрастей, уся оптична самовистарчальність фільму сталася би безпредметовою. Тому годі ворожити пластичному слову довготрівалість. Не грають тут ролі технічно-фінансові причини, зате істнує трудність узгіднення руху уст з виговорюваним словом, неприродність голосу в репродукції, нерівномірність вражіння трагічного голосу й також жесту, вкінці зломання засади дотеперішньої міжнародности фільму. Звуковий фільм требаб робити для кожної народности інший!

Можна висунути ось які закиди проти звукових фільмів: пластика слова не дасться ніколи погодити естетично з подвійним виміром екрану, себто ті два елементи ніколи не перестануть себе поборювати. Фільм і слово мають по суті відмінну маґію й у фальшивій сполуці все будуть проти себе в засадничому дісонансі, якого ніколи не збудуться. Інакшими словами слово вносить до фільму глибокий зовнішний дісонанс і накидує йому чужі права просторної сцени та її перспективічну монотонію. З усіх тих причин звуковий фільм перестав би бути в дійсности фільмом.

Німі фільми або, як їх називають, музичні, одно- або більше колірові, підуть дальше шляхом нових оригінальних здобутків. Звукові фільми можуть по довгих та тяжких трудах дати нам хіба дешевенькі театральні вистави, доступні для всіх і можливі до кількаразового повторювання в кожній порі і денебудь, але під умовою, що продукція звукових фільмів подешевілаб до цього степеня, що булаб дешевша від продукції німих фільмів. Покищо є це тільки мрією, котра мабуть ніколи не здійсниться. Бо фактично добрі звукові фільми є нічим іншим, як копією живого театру, а живий театр ніколи не переведеться, таксамо, як ніколи не перестане захоплювати нас чар живого артиста-мистця.

С. Куликівна.

НОВИНКИ

— **Нема овочів ні дерев.** Остання зима знищила своїми морозами більш як 12 міліонів овочевих дерев; наслідком цього найзвичайніші овочі такі як черешні або вишні майже щезли з ринку, а яблока та грушки страшенне подорожіли.

— **Крадуть як круки.** Відставили до арештів інспектора листарів на головній почті у Львові, Кубалю, що забрав 8 листів з Америки; мав він каменицю і був заможньою людиною. — 8 місяців вязниці дістав 26-літній професійний ошуканець Стодецький за необережну, вже не першу, крадіж чужої валізи на залізниці. Поліція арештувала на протязі дня сім осіб за ріжні дрібні крадіжі дома та на вулиці, а не зловила вломників, що обікрали два помешкания.

Ще два зїзди: від 14. до 28. вересня в Варшаві міжнародній зїзд туристичних союзів, а від 26. до 29. вересня у Вильні польських природників.

— **З еміґрантського пекла на Кубі.** Черновецький „Час“ приносить таку новинку: Богато еміґрантів усіх країн Европи, бажаючи дістатися без дозволу до Америки, їдуть на недалекий від Америки острів Кубу, щоби звідти пробувати щастя переходу до американської границі. Між ними як стверджено, є також багато українців. Всі ті еміґранти присуджені здебільша на заглаdu. Умови прожитку на Кубі незвичайно важкі: брак праці, пекольна спека і всякі недуги складаються там на справжнє еміґрантське пекло. В додатку подає тепер англійська преса про ще одну жахливу пастку, яку заставляють на еміґрантів кубанські пачкарі, що складаються з ріжних злочинців. Вони зорґанізовали на Кубі велике підприємство перепачковування людей до Америки, очевидно за добрі гроші. В самому перепачковуванні людей до країни долира не було би нічого надзвичайного, коли-б воно не було таке страшне і злочинне. Коротко сказавши, кубанські пачкарі не перевозять зовсім еміґрантів до Америки, але їх простонапросто вбивають, грабують їх гроші, а трупів кидають у море. Упоравшися в такий легкий спосіб з одним транспортом, вертають по якомусь часі по другий, щоби з ним зробити те саме. Кубанська поліція впала нарешті на слід цих злочинств і почались арешти серед командантів і залоги найбільш підозрілих пачкарських кораблів. Одначе слідство натрапляє на величезні перепони задля браку свідків, бо ті, що могли би щось більше сказати, лежать на дні моря. До тепер поставлено перед суд тільки команду одного такого корабля „Делі-ріо“, якій доказано вбивство 11-ох еміґрантів і одного поліційного агента

— **Англійці про Польщу.** Польська преса підкреслює велику пропаґандистичну вагу виїзду польської скавтової дружини на всесвітній злет скавтів до Біркенгед в Англії. „АВС“ зазначує при цій нагоді, „що в Англії багато англійців, не лише зпоміж учасників зїзду, не знає навіть про істнування Польщі“. Один англійський полковник, бажаючи похвалити гарну видержку польських скавтів, сказав їм для приємности „харашо“! Майже одночасно варшавська „Епока“ поміщує кілька заміток з приводу появи малого підручника історії Польщі в дуже поширенім англійськім видавництві „Home University Library“. Автором цієї книжечки є проф. сучасної історії в університеті у Дебліні ірляндець П. Ц. Алісон Філіпс. Книжка написана зі симпатією для Польщі, має такі інформації: „маршал Пілсудський почуваючи себе безсильним супроти конституції, як президент відступив у затишний кутох і тільки уважно стежить за подіями. Після плебісциту на Горішньому Шлеську „польські війська під проводом... ґенерала Корфантого заняли всі південно-східні повіти“. Можна повторити за англійським ґенералом: „харашо“!

— **Сноведен з жінкою.** Представник Анґлії, Сноведен, не є в Гаазі сам. Його супроводить, як завсіди, його жінка, що допомагає йому в усіх державних справах. Пригадують, що 1924 р. коли Сноведен був уперше міністром скарбу до нього зголосився один чужинний журналіст з проханням дати йому інтервю. Секретар Сноведена відповів на це: „Нині пан міністер не зможе вас приняти, бо панство є дуже заняті підготовкою бюджету на найближчу сесію парляменту“. „Яке панство?“ спитав здивований чужинець. „Якто? пан і пані Сновден“.

— **Дипльомати і алькоголь.** На домагання вашинґтонського сенату тамошня провінційна влада приготовила спеціяльне справоздання про відношення чужинних дипльоматів до закону про заборону продажі алькоголю. Із цього справоздання ясно, що ті дипльомати не шанують цього закону: за 1928 р. поліція затримала більш 150 членів дипльоматичного корпусу у нетверезому стані; у 37 випадках у такому стані вони були керманичами авта.

— **Словяни переможуть.** Німецький професор з Берліна Р. Кучинський, знівечений словянин, мав цими днями відчит в американськім університеті Норт Вестерн про біольоґічну силу ріжних рас. Він доказував, що народи ґерманської та романської раси поволі занепадають, зате словянські народи сильно розростаються. Тому на його думку, в недуже далекій майбутности словяне запанують над світом. Чи світ вийде на цьому добре? — про це вже всі сучасні живі знати не будуть.

— **Маскані про оперу.** В одному італійському журналі Петро Маскані задумується над своєю карієрою і долею опери: „За все життя написав я 14 опер. Остання чотирнайцята буде імовірно справді останньою, бо я перестав займатись композицією, Не задля недостачі натхнення, а тому, що не бачу потреби творити таку лірику. Із усіх моїх опер тільки одна „Кавалєрія рустікана“ зєднала собі світову славу; інші лишились невідомі, хоча я вважаю їх негіршими від тамтої. Більшість після воєнного покоління не цікавиться вже оперою, бо опера звертається до душі, а загальна течія домагається, щоби скривати душу і не пригадувати, що вона істнує“. Якщо правдою є, що опера загибає то на кожний випадок розяснення італійського композитора дуже неясне і поверховне.

— **Ріжні вістки.** В Естонії зменшать час обовязкової військової служби на 8 місяців з огляду на ощадність державного скарбу. — Цьогорічні жнива в Росії мають бути по офіціяльним даним кращі, ніж пересічні. — Уряд СРСР скасує всі свята разом з неділею, а замісць цього звільнятиме працюючих пропорціонально на два дні. — У Сінґапурі святкували офіціяльно відкриття великих плаваючих доків, привезених минулого року з Европи англійцями для морської бази, потрібної їм. — На місце відомого довголітнього кабаретового театру в Парижі „Мулен-Руж“ буде заведене кіно. — В околицях Ковна когут задзьобав на смерть 2-літнього синка артиста опери в Ковні Біри. — Один із директорів Т-ва обезпечень у Франкфурті 28-літній Зауербрай щез; підозрівають, що полетів літаком, на якім учився керувати. — У міжнародніх шахових змаганнях у Карльсбаді на перше місце вийшов досі Капабляика, за ним іде Немцовіч, а відтак Шпільман. — У листопаді приїжає до Варшави на гостинні виступи відома російська балеріна Анна Павлова. — Шведські летуни, що пробували встановити летунський шлях між Европою і Америкою через Ґренляндію переконались, що тамошня химерна температура на це не дозволяє.

— **Справлення помилок.** У статті І. Калічака п. з. „Памятник Української Бриґади в Нім. Яблін-

вім („Діло", ч. 188) зайшла в двох місцях помилка з німецького назвою тої місцевости. Німецьке Яблінне називається в німецькій мові не Daur-Габель, а Дайч-Ґабель. — У фейлетоні д-ра Бірчака в томуж числі „Діла" перекручено в 4-ій стрічці останнього відступу слово „уважано" на „уважаю", в 13-ій стрічці слово „голова" на „головою".

Дописи.

ПОТЕЛИЧ. (Вистава песи Старицького „Ніч під Івана Купала"). Відрадніше стає, коли бачиш, що в наших селах робиться та освітньо-виховна, на перший погляд маленька робота, що всеж таки буде помітна у своїх наслідках. Гостюючи випадково в Потеличі, мали ми нагоду переконатися, що тамошня інтелігентна молодь не спить. У невеличкій домівці уставлено сценку з дуже гарними декораціями роботи п. Петришина. На цій сцені відіграно в неділю 18. ц. м. „Ніч під Івана Купала" Старицького і ця вистава викликала у присутніх правдиве захоплення. На маленькій сцені проходили всі дії вистави гарно, без найменших замішань, а сама гра аматорів заслугує на щиру похвалу. Зокрема слід підчеркнути викінчену до подробиць гру головних дієвих осіб: п. Марійки (Параска), й Олі (Галя) Хмелівних та В. Божика (Василь); Б. Дороцький (Левко) дав теж гарну й повну дотепу креацію. Не диво, що потеличани домагаються повторення цієї вдатної вистави. — Працюй, молоде, бо твоя праця видасть добрі овочі! — **К. і Р.**

НЕМИРІВ. (Кому завдячує Немирів свій розвій?). Дотично допису в „Ділі" ч. 177 з дня 10. серпня ц. р. п. з. „Низка вражінь приїзшого" прошу помістити цих кілька слів вияснення: П. Крілик зі Знесіння, будучи короткий час в Немирові, зазнав, як пише, милого почування зі зросту української сили в нашім містечку. Але він забув видно написати, або не знав того, що зріст нашої сили в Немирові — це плоди кільканацятьлітньої душпастирської і громадянської праці бувшого пароха, Всеч. о. Івана Кипріяна. Його памятники такі: вежа на церковнім будинку, дім читальні „Просвіти" з просторою салею для театральних вистав, позичкова каса, мішаний хор, дута орхестра, а що найважніше, то те здорове зерно, яке він кинув між тутешне громадянство, зерно національної свідомости і самопошани. Тому не диво, що воно росте нині буйно, бо „раз добром налите серце ввік не прохолоне". За все те належиться щира подяка доброму душпастиреві і громадянинові, о. Іванові Кипріянові. — **о. Володимир Микулович.**

СОКАЛЬЩИНА. (Посвячення Народнього Дому в Городловичах). Нема, здається, більше відрадної хвилі в громадській праці від цієї, коли народні робітники на власні очі можуть оглядати овочі своєї праці, та ще й перед сусідами ними похвалитися. До таких відрадних хвиль можна зачислити будову власних домівок, у котрих під теперішній час зосереджується все життя в громаді. Такий гарний момент переживала і громада Городловичі, пов. Сокаль, дня 4-го серпня ц. р., посвячуючи свою нововибудовану домівку. Акту посвячення доконав о. декан Карпяк з Ульвівка в присутности всіх громадян Городлович, делеґацій з поблизьких громад і наших товариств та представників повітових установ зі Сокаля, після чого виголосив гарну промову. Промовляли ще: присутні на святі пос. Кохан, представник усіх повітових установ п. Гр. Бараник і інші. „Народній Дім", побудований городловичівцями, представляється дуже гарно і помістив уже в свойому нутрі читальню „Просвіти" з драматичним гуртком, споживчу кооперативу і районову молочарську централю. Праця в тій громаді спочиває в руках самих селян, але ведеться взірцево, і то на всіх ділянках громадського життя. Побажатиб, щоб і надальше не опали руки тим щирим робітникам на народній ниві, а тоді Городловичі станують уже небавком в ряді найсвідоміших громад Сокальщини.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Понеділок, 26-го серпня, г. 7·30 веч. „Галька", опера Монюшка.

Вівторок, 27-го серпня, г. 7·30 веч. „Жидівка", виступ І. Дигаса.

Кіна.

Аполльо: „Найкраща жінка Парижа" і „Понад рівнем".
Кольосей: „Їздець без голови".
Лев: „Самсон і Даліля".
Люна: „Панцирний деліжанс", Том Мікс.
Марусенька: „Любовні авантюри" Гаррі Лідтке.
Оаза: „Весела війна" і „Моряки горою".
Палас: „Пресові упирі" і „Остання любов короля".
Пан: „Свята брехня".
Пасаж: „Смертна їзда експресом" і „Червоношкірий джентельмен".
Фатаморгана: „Чоловік сміху".
Хивера: „Пат і Паташон герояни".
Утіха: „Вузол смерти", Люпінґ Луп.

Програма радіо.

Вівторок 26-го.

Варшава (1411,7). 18·30 Популярний концерт. 20·00 Фортепян.
Краків (312,8). 19·00 Всячина.
Познань (334,8). 19·00 Артисти театру. 20·00 Концерт Моцарта.
Бресляв (253) 21·15 Легка програма.
Ляйпціґ (259) 19·30 Відчит про Росію і рос. концерт.
Кеніґсберґ (276) 20·00 Північна музика.
Копенгаґен (281) 21·00 Данські пісні.
Загреб (307) 20·30 Хорватський хор.
Льондон (356,3) 12·30 Органи. 20·00 Військова орхестра.
Берлін (418) 16·30 Радіоорхестра. 21·30 Солісти.
Рим (441) 21·00 „Приятель Фріц", опера Масканія.
Прага (487) 16·30 Концерт.
Мілянo (501) 20·30 Радіоквінтет.
Відень (516,3). 20·00 Концерт Деаі Ліпинської.
Будапешт (550) 17·45 Військова орхестра.
Київ (800). 17·00 Легкий концерт. 19·00 Опера.
Москва (825). 20·30 Вечір музичний у студії.
Ленінград (1000) 19·00 Концерт.
Харків (1304) 19·00 Година музичної культури.
Париж (1725). 16·45 Концерт. 22·00 „Льоенґрін".

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

„Вертеп Наших Днів" Галактіона Чіпки і Ле-ле. 115 26—?
Броди, вівторок, 27.VIII.
Олесько, середа, 28.VIII.
Золочів, четвер, 29.VIII.

Наддніпрянський Хор Котка,
Яблонів, вівторок, 27.VIII.
Косів, середа, 28.VIII.
Кути, четвер, 29.VIII.
Снятин, пятниця, 30.VIII.
Коломия, субота, 31.VIII. 228 9—?

Вписи до 7. клясової всенародньої дівочої школи ім. Шевченка у Львові (вул Мохнацького ч. 12) вже розпочалися і відбуваються що-дня від 9—12 год. рано і від 3—6 год. пополудні в канцелярії школи. Там також приймається зголошення дітей до захоронки на Стрийському передмісті. — **Старшина Жіночого Кружка ім. Ганни Барвінок.** 343 1—3

Дирекція державної ґімназії в Перемишлі оповіщує: Правильна наука дня 4. вересня, 3-го отворення шк. року; додаткові вписи і вступні іспити дня 2. вересня. 344 1—1

Посвячення пропамятної таблиці в честь директорки Марії Примівної, в будинку Українського Інституту для дівчат в Перемишлі, відбудеться у вівторок дня 3. вересня ц. р. (в день отворення шкільного року в ґімназії Інституту). Свято попередить панахида в каплиці Інституту. — Комітет для вшанування памяти дир. Примівної запрошує на це свято всіх бувших інституток, а також всіх приятелів і знакомих Покійної, щоб спільно зложили пошану Її тіням. 346 1—1

Вписи на ґрацькому університеті (зимовий семестр 1929/30) тривають від 1.X-28.X. 1929. Подання в справі приняття треба внести найпізніше до 1.X. (через тов. „Україна"). Техніка: вписи 30.IX—12.X. 1929; подання найпізн. до 26.IX. 1929. Ближчі інформації подає: Ukrainischer Studentenverein „Ukraina" Graz, Universität.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.